

Mediálny obraz „kultúry smrti“ v kulturologickej reflexii

Lucia Valková

Abstrakt

Štúdiá sa zameriava na kulturologickú reflexiu vzťahu médií a náboženstva, najmä v kontexte „kultúry smrti“. Sústredíme sa na postoj kresťanstva k problematike gendra, sexuality a „pro life ideológie“. V súvislosti s mediálnou kultúrou sa príspevok venuje najmä úlohe tzv. alternatívnych médií, ktoré v najväčšej miere podporujú „pro life“ organizácie, ako aj kresťanský orientovaným médiám, najmä prostredníctvom internetu. Cieľom štúdie je náhľad na náboženský postoj k vybraným páľčivým otázkam, ktoré sa objavujú v slovenskej spoločnosti.

Kľúčové slová

Kultúra smrti, kultúra života, viera, mediálna kultúra, gender, sexualita.

Úvod

Po páde vlády Komunistickej strany ČSSR v roku 1989 boli obyvatelia Slovenska konfrontovaní nielen s vydobytou politickou slobodou po Nežnej revolúcii, ale aj s podnetmi z otvoreného „Západu“. Práve na mnoho vplyvov a vyrovnanie sa s nimi poukazuje slovenský sociológ a psychológ Gabriel Bianchi, ktorý si kladie otázku: „*Ako zareagovali ľudia, ktorí po desaťročiach slúženia komunistickej normakultúre opäť objavujú kresťanské hodnoty alebo sa dokonca pokúšajú veriť v Boha, aj keď na to v rodinnej tradícii nemajú korene?*“¹ Mnoho ľudí si udržalo a praktizovalo náboženskú vieru aj počas socializmu, niektorí sa vrátili k jej verejnemu prezentovaniu až po „páde režimu“. Istý podiel obyvateľstva začal náboženské učenie prehodnocovať aj na základe inokultúrnych vplyvov. Postupne okrem snáh o znovuobjavenie kresťanských hodnôt, dochádza aj k istej radikalizácii cirkevných predstaviteľov voči niektorým spoločenským témam. V rámci Slovenska sa objavuje pojem „kultúra smrti“, prvý raz (podľa preštudovaných oficiálnych dokumentov od roku 1992) v Pastierskom liste k Národnému pochodu za život zo dňa 1. 9. 2013. Rozlíšenie a definíciu týchto pojmov nájdeme v encyklike pápeža Jána Pavla II. 'Evangeliium vitae – Evanjelium života' z roku 1995.

---

¹ BIANCHI, G.: Sexualita ako politikum, sexualita a občianstvo. IN: Upgrade pre sexuálnu výchovu. Zborník z konferencie "Alternatívy zodpovednej sexuálnej výchovy", [online] Modra 28. – 30. 11. 2001. [cit. 02-23-2020] Dostupné na internete: <http://www.kvsbk.sav.sk/wp-content/uploads/upgrade-sex-vychova/bianchi.htm>

Viera je individuálnou záležitosťou, zväčša v niečo transcendentálne, čo však nie vždy vieme úplne vysvetliť (príroda, Boh, duchovný princíp a podobne). V prípade kresťanstva je to Boh, ktorý je najvyšším garantom morálky – dal človeku zákony (prirodzený zákon, ktorý popisuje Biblia). Ako uvádza Zigmund Bauman, „*Vazba spoločnosti a náboženství není nikterak nahodilá ... Náboženství a společnost tvoří jednotu. Bez náboženství je společnost předem odsouzená. ... Sama totiž postrádá smysl, ačkoliv je zárukou každého smyslu, sama je bezcílná, ačkoliv je zdrojem všech cílů*“.² Náboženstvo predstavuje súčasť duchovnej kultúry a pôsobí ako jeden z adaptačných prvkov v rámci osvojovania si kultúry, rovnako je prvkom sebaidentifikácie a utvárania vlastnej identity. Ako uvádza Rada Európy: „Náboženstvo a iné systémy viery v našom prostredí majú vplyv na našu identitu bez ohľadu na to, či sa považujeme za náboženské, prípadne spirituálne osoby alebo nie. Ďalšie časti našej identity, histórie i nášho prístupu k iným náboženstvám a skupinám, ktoré považujeme za ‚odlišné‘, budú mať zároveň vplyv na interpretáciu náboženstva alebo systém viery.“³

Nielen jednotlivci, ale aj cirkevné inštitúcie sa snažili o obnovenie kresťanskej viery a morálky u obyvateľov Slovenska po roku 1989. Postupne ich dosah na ľudí ovplyvnil aj príchod internetu a nových médií. Internet poskytol mediálny priestor pluralite názorov s neobmedzeným dosahom a pôsobnosťou. Z hľadiska diverzifikácie médií, ktorú ovplyvnil internet, je možné pozorovať ich polarizáciu aj posilnenie ich dôležitej úlohy pri ovplyvňovaní vnímania socio-kultúrnej reality. Upozorňuje na to aj slovenská kulturologička a teoretička médií Erika Moravčíková: „*Otázky objektivit, nezávislosti, slobody a diverzity médií je treba vnímať v kontexte globalizácie médií a premien informačného ekosystému s dôrazom na fragmentarizáciu, decentralizáciu a nivelizáciu informačných zdrojov.*“⁴ Značný vplyv a boom zaznamenali aj sociálne siete, ktoré otvorili cestu novým nositeľom „pravdy“ a poznania. Cirkev čoraz viac uvedomovala potrebu využívania nielen verejného, ale aj mediálneho priestoru: „*slovenská Cirkev by mala mať, okrem svojej tlače a prirodzeného miesta vo verejnoprávnej televízii a rozhlase, aj svoje Rádio, ako jedno z najúčinnejších médií dnešnej doby. Rádio evanjelizačné, ktoré by čo najširšiemu okruhu poslucháčov prinieslo svetlo svietiace na cestu ich života.*“⁵ Rovnako sa pravidelne snažila motivovať⁶ veriacich, aby pomohli pri šírení viery a podporovali ju. Priestor, ktorý si cirkvi vytvorili, využívajú najmä na šírenie kresťanských hodnôt, postupne sa začali aj verejne vyjadrovať k súčasným spoločenským problémom.

² BAUMAN, Z. *Úvahy o postmoderní době*. Praha: Slon, 2006. s. 122.

³ WEB 12: Dostupné na internete: <https://www.coe.int/en/web/compass/religion-and-belief> Originálny text: „Religions and other belief systems in our environment have an influence on our identity, regardless of whether we consider ourselves religious or spiritual or not. At the same time, other parts of our identity, our history, our approach to other religions and groups considered ‘different’ will influence how we interpret that religion or belief system.“ (preklad autorky v texte)

⁴ MORAVČÍKOVÁ, E. : Metamorfózy mediálnej krajiny v ére postfaktuálnej (Kulturologická sondáž). IN: *Culturologica Slovaca*, 2019, Roč. 4, č. 1, s. 41

⁵ Prihovor na 7. Veľkonočnú nedeľu. Svetový deň masmédií, 1997, Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/prihovor-na-7-velkonocnu-nedelu-svetovy-den-masmedii>

⁶ Pastiersky list biskupov Slovenska k 33. Svetovému dňu spoločenských dorozumievacích prostriedkov 1999, Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pl-k-33-svetovemu-dnu-spolocenskych-dorozumievacich-prostriedkov>

V tomto kontexte ich môžeme vnímať ako tzv. alternatívne médiá, v mnohých prípadoch prinášajú subjektívne a skreslené informácie založené na jednostrannom pohľade, na ktorý poukazujeme v ďalších častiach. Tzv. alternatívne médiá často používajú pojmy ako „kultúra smrti“ alebo genderizmus či tzv. gender ideológia, často s prívlastkami ako „zhubná“, „liberálna“, „škodlivá“, či v súvislosti s propagandou. Spájajú ich s rôznymi negatívne vyznievajúcimi hodnotiacimi postojmi, aby v publiku, čitateľoch vyvolali rovnaký druh emócií – strach a odmietanie. Ako upozorňoval Z. Bauman, „*Strach, jakmile se ocitne v lidském světě, získává vlastní hybnou sílu a vývojovou logiku a potřebuje vskutku jen nepatrně pozornosti a minimum dalších investic, aby rostl, sílil, šířil se – a to nezadržitelně.*“⁷ V tomto kontexte je dôležité poukázať na to, odkiaľ uvedené pojmy pochádzajú, ako aj ich na význam. V rámci mediálnej sféry sa zameriavame na hodnoty, ktoré zväzňujú v kontraste s myšlienkami, ktoré prezentujú, či už ide o podnecovanie nenávisťi alebo snahy o spoločenský dialóg. Vybrané citácie sme zvolili ako zastupujúcu vzorku pars pro toto, ktoré poukazujú na postoj cirkevných predstaviteľov šírený nielen prostredníctvom sociálnych sietí. Hoci na Slovensku máme 18⁸ oficiálne registrovaných cirkví, v štúdiu sa zameriavame len na kresťanstvo a čiastočnej komparácii výberových postojov a predstaviteľom rímskokatolíckej cirkvi a evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, ako dvoch najpočetnejších skupín veriacich na Slovensku. Pri formulácii konštatovaní a samotnej komparácie vychádzame predovšetkým z dostupných oficiálnych dokumentov a mediálnych výstupov.

„Kultúra smrti“ vs. „kultúra života“

*„To najzácnejšie, čo Boh daroval svetu i človeku, je práve život. Preň tu pripravil podmienky a stanovil zákony. [...] Ak sa človek postaví proti Božiemu poriadku, nastolí kultúru smrti. [...] Stúpenci kultúry smrti prichádzajú s novou „gender ideológiou“. V jej mene chcú presadiť tzv. „rodovú rovnosť“. Človek, ktorý tento termín prvýkrát počuje, si myslí, že ide tu o to, aby mužovi a žene boli uznané rovnaké práva a rovnaká dôstojnosť. Ale tie skupiny cez tzv. „rodovú rovnosť“ sledujú čosi celkom iné. Chcú nás presvedčiť, že nikto z nás nejestvuje od prirodzenosti ako muž alebo ako žena, chcú teda zobrať mužovi právo na identitu muža a žene právo na identitu ženy a rodine právo na identitu rodiny, aby sa už muž necítil ako muž, žena ako žena a manželstvo, aby už nebolo tým Bohom požehnaným výlučným spoločenstvom muža a ženy, ale na roveň manželstva chcú presadiť aj spoločenstvo dvoch mužov, či dvoch žien. Tak vzniká akýsi sodomský paškvil odporujúci Božej vôli a pripravujúci Boží trest.“*⁹ Z Pastierskeho listu je zrejmä motivácia vytvárania negatívnych konotácií s rovnosťou pohlaví, gendrom a homosexuálnym partnerstvom.¹⁰ Práve v nich vidia v cirkvi ohrozenie prirodzenosti identity

⁷ BAUMAN, Z.: *Tekuté časy. Život ve věku nejistoty*. První vydání. Praha: Academia, 2008, s. 18

⁸ WEB 11: Dostupné na internete: <http://www.culture.gov.sk/registrovane-cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-f9.html>

⁹ Pastierky list Konferencie biskupov Slovenska na prvú nedeľu adventnú 2013, Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/pdf/KBS/KBS2013Advent.pdf>

¹⁰ O negatívnom postoji voči homosexuálnym partnerstvám informujú biskupi v Pastierskom liste z r 2002 o Európskej integrácii: „Súčasne s procesom politického a hospodárskeho zjednocovania nemôžeme nevidieť, že v Európe sa prejavuje aj iný proces, a to proces čoraz väčšej nejednoty vzhľadom na základné hodnoty ľudského života a ľudskej morálky. Prejavuje sa to na úrovni Európskeho parlamentu, ktorý v poslednom čase prijal rezolúcie presadzujúce homosexuálne partnerstvá, umelé potraty a iné postoje

ženy, muža, rodiny, manželstva. Katolícka cirkev, hlásajúca sprostredkovanie Božej pravdy, viery a lásky, týmto vytvorila a podporila odpor voči inakosti, jej odmietanie a strach z nepoznaného, ktorý sa šíri (nielen v kostoloch, ale aj prostredníctvom médií). Za stáročia monopolného postavenia katolíckej cirkvi nielen na území Slovenska, ale aj v transatlantickom priestore, sa inštitucionalizovali a vytvorili mechanizmy, pre ktoré cirkev dokázala utvárať a ovplyvňovať rozhodovanie, myslenie, čítanie a vnímanie sveta jednotlivca aj spoločnosti v duchu kresťanských hodnôt. Dodržiavanie kresťanských noriem a pravidiel na úrovni veriaceho jednotlivca síce nevynucuje zákon, napriek tomu v náboženstve pôsobí systém represie a verejnej kontroly. Hoci cirkev a štát vystupujú ako nezávislé súčasti spoločnosti, vplyv cirkvi je zrejmy aj v ovplyvňovaní politiky. V roku 2001 bolo problémom zavedenie výučby jogy¹¹ v školách, zazneli aj výhrady proti zavedeniu predmetu sexuálna výchova, resp. proti doplneniu tém z tejto výchovy v rámci výučby. V odmietaní zaradenia sexuálnej výchovy do osnov končiacich ročníkov základných škôl je badateľný určitý paradox, pretože študenti by tam mohli získať poznatky aj o pojmoch, s ktorými pracuje definícia „kultúry smrti“. Práve táto téma sa objavuje v učebnici katolíckeho náboženstva pre 8. ročník základných škôl. *„Kultúra života znamená, že prijmeme deti vtedy a tak, ako prídu, že zaručíme počatému ešte nenarodenému právo na svet, postihnutým rozvíjať svoje schopnosti, ako aj chorým a starým ľuďom primeranú starostlivosť a nebudeme manipulovať koniec života človeka. Opakom kultúry života je kultúra smrti, šíriaca sa potratmi, eutanáziou, antikoncepciou, umelým oplodnením, ideológiou rodovej rovnosti.“*¹² Ako autor dopĺňa: *„Jej cieľom je vlastný hmotný blahobyť, nezdravý individualizmus, konzumizmus, ekonomická efektivita života, zabúdajúca na ozajstné vzťahy medzi ľuďmi.“*¹³ Slovník, ktorý – zdá sa – zaviedla cirkev, prevzali nielen jej predstavitelia (napr. katolícky kňaz Marián Kuffa¹⁴), ale aj predstavitelia štátnej moci (Štefan Harabin, predstavitelia SNS, Kotlebovci¹⁵), „pro life“ aktivisti (Lívia – Kulturblog, Aliancia za rodinu), ako aj širšia verejnosť. V tomto zmysle sa niektoré témy reflektované kresťanstvom zneužívajú na získanie politického kapitálu a posilňovanie nacionalizmu a populizmu. Súčasne

---

ponižujúce a ohrozujúce človeka. Tento rozklad jednoty v morálnych otázkach sa však prejavuje aj v národných parlamentoch, vrátane slovenského, pretože sa vytvára dojem, akoby väčšina mohla rozhodovať o tom, čo je dobré a čo zlé. Vieme, že tento proces má svoj vplyv aj na život spoločnosti, na jednotlivcov. Ľudia zdôrazňujú svoju slobodu, svoje práva, svoju pravdu.“ Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pl-o-europskej-integracii-sk>

¹¹ Pastiersky list biskupov Slovenska k otázke jogy v školách, 2001, Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pl-k-otazke-jogy-na-skolach>

¹² REIMER, T.: *Dôstojnosť človeka*. Učebnica katolíckeho náboženstva pre 8. ročník základných škôl – západný obrad. Trnava: Spolok svätého Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o. 2017, s. 139.

¹³ REIMER, T.: *Dôstojnosť človeka*. Učebnica katolíckeho náboženstva pre 8. ročník základných škôl – západný obrad. Trnava: Spolok svätého Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o. 2017, s. 136

¹⁴ WEB 4: Dostupné na internete:

<https://www.youtube.com/watch?v=mhhULzYrylw&fbclid=IwAR1aWxvB1bvDznlgXLXotLiO5psqOhD2H532STzflBDXUitnSYyONoc7LA>

¹⁵ WEB 6: Dostupné na internete: <https://glob.zoznam.sk/kotleba-celi-trestnemu-oznameniu-mozu-za-to-jeho-billboardy/>

ide o snahu odmietania inakosti a upevňovanie tradičných ideálov spoločnosti, ktoré majú „hrozby“ „kultúry smrti“ odstrániť.

Vďaka mediálnemu priestoru, najmä sociálnym sieťam, sa vytvorili platformy a spôsoby masového šírenia diskriminačných, homofóbnych, rasistických prejavov, ktoré si našli svoje publikum. Na druhej strane umožnili šírenie aj protichodných názorov, ktoré sa môžu prejavovať aj ako dlhotrvajúce rozpory medzi jednotlivými odnožami kresťanstva, či odlišné postoje predstaviteľov v rámci jednej odnože. Prejavuje sa aj prehodnocovanie vlastných postojov, napr. samotného pápeža Františka. Kým v roku 2016¹⁶ hovoril o nutnosti ospravedlniť sa homosexuálom za diskrimináciu a nepriateľstvo, v roku 2018¹⁷ označoval homosexualitu za módnu záležitosť a v r. 2019¹⁸ už diskrimináciu gejev prirovnal k nacizmu: „*František, ktorý už krátko po svojom zvolení v roku 2013 na adresu homosexuálov povedal 'kto som, aby som ich súdil', použil tentoraz množné číslo: 'Kto sme, aby sme súdili niekoho, kto je v tomto stave, keď má dobrú vôľu a hľadá Boha? Musíme ich pastoračne sprievádzať. To je to, čo hovorí katechizmus. Nesmú byť diskriminovaní. Musia byť rešpektovaní', dodal.*“¹⁹

V kontexte reflexie genderu, identity a rovnosti pohlaví je dôležité poukázať, že v prezentovaní témy zohrávajú významnú úlohu obavy z nepoznaného. Zygmund Bauman poukazoval: „*Jinými slovy hľadáme zástupné terče, do nichž bychom mohli strieľať svoj nadbytočný existenciálny strach.*“²⁰ Ako je z ukážok viditeľné, prezentácia predstaviteľov katolíckej cirkvi sa v mnohých prípadoch pripodobnila k tzv. alternatívnym médiám, ktoré skresľujú fakty a vytvárajú alternatívne pravdy. Otázkou je, či sú tieto praktiky legitímne, ak ide v prípade cirkvi zrejme o snahu ochrániť kresťanské hodnoty. Môže nájsť cirkevné právo prienik s prirodzeným právom? Končí dôstojnosť človeka na hraniciach viery? Prečo si musí človek vybrať medzi vierou a láskou?

Oslavy dôstojnosti – Dúhový pochod PRIDE vs. Národný pochod za život

Dúhový pochod a Pochod za život sú na Slovensku zrejme najvýraznejšie verejné podujatia, ktoré sa snažia oslavovať dôstojnosť človeka. Na prvý pohľad dve diametrálne odlišné zhromaždenia, no majú viacero spoločných čŕt. V rámci komparácie a stručného prehľadu sa pri oboch podujatiach zameriame na roky 2013 – 2015 a 2019, kedy mali najväčší mediálny ohlas. Od roku 2013 sa začína šíriť povedomie o „kultúre smrti“ (v nadväznosti na „Evangelium vitae“²¹ z roku 1995) v oficiálnych dokumentoch katolíckej cirkvi. Roky 2014 a 2015 sú spojené najmä s Referendom o rodine²², s prijatím zákona č. 161/2014 Z. z. o zmene Ústavy Slovenskej

¹⁶ WEB 2: Dostupné na internete: <https://spravypravda.sk/svet/clanok/397365-papez-krestania-dlhuj-ospravedlnenie-gejom-i-dalsim-marginalizovanym/>

¹⁷ WEB 1: Dostupné na internete: <https://spravypravda.sk/svet/clanok/493732-papez-sa-obul-do-lgbti-homosexualitu-oznacic-za-modnu-zalezitost/>

¹⁸ WEB 3: Dostupné na internete: <https://svet.sme.sk/c/22261498/papez-sa-zastal-gejov-ich-diskriminaciu-prirovnal-k-nacizmu.html>

¹⁹ WEB 2

²⁰ BAUMAN, Z.: *Tekuté časy. Život ve věku nejistoty*. První vydání. Praha: Academia, 2008, s. 20.

²¹ WEB 13

²² hlavným iniciátorom bola Aliancia za rodinu, konalo sa 7. 2. 2015, súčasťou bola niekoľkomesačná kampaň, ktorá polarizovala spoločnosť. Skončilo sa nízkou účasťou do 22 % oprávnených, čo znamenalo neplatnosť referenda.

republiky na ochranu manželstva. V roku 2019 LGBT+ menšinu vo veľkej miere zneužili ako politickú kartu na získanie kapitálu vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky (29. 2. 2020) a súčasne sa polarizovala spoločnosť Istanbulským dohovorom z r. 2011.

Dúhový pochod sa na Slovensku organizuje vo viacerých mestách (Košice, Banská Bystrica), najväčší je Dúhový PRIDE Bratislava. Podujatie sa koná od roku 2010 a v roku 2019 sa uskutočnil jeho 9. ročník. V rámci neho sa konali viaceré sprievodné aktivity, ktoré prezentujú LGBT+ menšinu napríklad prostredníctvom divadla, hudby, filmu, ale rozšírili sa aj diskusná platforma a workshopy, nastoľujúce otázky antidiskriminácie a podpory komunity. Hlavnou myšlienkou Dúhového PRIDE²³ je nielen oslava hrdosti LGBT+ menšiny, ich sexuálnej orientácie a genderovej identity. Cieľom podujatia je upozorniť, že všetci ľudia sú si rovni bez ohľadu na vzájomnú odlišnosť. Podľa organizátorov idea PRIDE vychádza z troch hlavných zásad: *„Všetci ľudia by mali byť hrdí na svoju sexuálnu orientáciu a rodovú identitu. Rozmanitosť je dar. Sexuálna orientácia a rodová identita sú prirodzené a nemožno ich zámerne meniť“*.²⁴

Dúhové pochody každoročne prezentovali aj spoločensky dôležitú tému, napríklad Dúhový PRIDE Bratislava 2014 mal tému „Pod' von s rodinou“²⁵. Podľa vtedajšej riaditeľky Romany Schlesinger PRIDE sa mal: *„stať podujatím pre všetkých, ktorí veria v rodinu ako pevné zoskupenie ľudí, ktorí zdieľajú lásku, porozumenie, vzájomnú starostlivosť, úctu a to všetko bez ohľadu na sexuálnu orientáciu a rodovú identitu.“*²⁶

Téma Dúhového PRIDE Bratislava 2019 (20. 7. 2019) bola „Spolu za všetky rodiny“. Organizáciu podujatia ovplyvnilo rozhodnutie²⁷ ministerky kultúry Ľubice Laššákovej o zamietnutí podpory pre projekty s problematikou LGBT+. Aj to bol jeden z podnetov na výzvu „Robte politiku pre ľudí a nie pre boj!“: *„Už celá generácia LGBT ľudí vyrastá s tým, že o ich súkromnom a rodinnom živote sa vedie politická diskusia.“*²⁸ Napriek nepodporeniu pochodu sa ho zúčastnili tisíce ľudí, ktorí stáli za myšlienkou podujatia o význame rodiny pre všetkých.

Druhým veľkým podujatím je Pochod za život, ktorý iniciovala Konferencia biskupov Slovenska a spolupracujúce organizácie. *„Preto sa Konferencia biskupov Slovenska rozhodla iniciovať – a spolu s ďalšími partnermi zorganizovať – Národný pochod za život. Vedie nás pritom dôležitý motív: – burcovať svedomie ľudí v prospech ochrany života, ktorý je ohrozený kultúrou smrti.“*²⁹ Prvý pochod sa konal v roku 2013 v Košiciach, druhý bol v roku 2015 v Bratislave a tretí roku 2019 taktiež v hlavnom meste. Organizátori ako hlavnú víziu uvádzajú: *„Snívame o Slovensku plnom úcty k životu. Snívame o krajine, kde vládne dobroprajnosť,*

---

²³ WEB 6: Dostupné na internete: http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031995_evangelium-vitae.pdf

²⁴ WEB 5: Dostupné na internete <https://duhovypride.sk/>

²⁵ WEB 7: Dostupné na internete: <https://www.webnoviny.sk/tohtorocny-duhovy-pride-pozyva-vsetky-typy-rodin/>

²⁶ WEB 7

²⁷ WEB 9: Dostupné na internete: <https://kultura.sme.sk/c/22122060/lubica-lassakova-dala-stopku-peniazom-pre-projekty-lgbti-komunity.html>

²⁸ WEB 5

²⁹ Pastiersky list biskupov Slovenska k Národnému pochodu za život. 2013, Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pastiersky-list-biskupov-slovenska-k-narodnemu-pochodu-za-zivot>

vzájomná úcta, porozumenie a spravodlivosť. Kde je chránený život a dôstojnosť každého človeka od počatia po prirodzenú smrť. Kde sú si ľudia rovní v dôstojnosti a právach a majú odhodlanie chrániť život a dôstojnosť každého. Kde sa preukazuje solidarita a pomoc najmä tým najbiednejším, najzraniteľnejším a najnevinnejším.“³⁰ Národný pochod za život sa začal formovať zrejme ako jedno z najväčších masových podujatí, ktoré po revolúcii organizuje cirkev. Na dôležitosť podujatia organizátori poukazujú aj prostredníctvom Pastierskych listov: „Pochod za život mal byť výzvou, povzbudením i morálnou podporou pre našich štátnych predstaviteľov, aby sa nebáli chrániť dôstojnosť a životaschopnosť nášho národa. [...] Aktérov kultúry smrti silno podporujú aj médiá, nedajme sa nimi oklamať, ani ovplyvniť. [...] Kultúra smrti skutočne ohrozuje existenciu národa. Pri takom ohrození predošlé generácie neváhali umierať za ochranu vlasti.“³¹

Počas jednotlivých ročníkov prijali aj Manifesty, ktorými vyzývajú „všetkých ľudí dobrej vôle, aby sa konkrétne zasadili za: 1. zrušenie diskriminácie nenarodených, lebo ľudské práva patria všetkým ľuďom, vrátane nenarodených; 2. ukončenie zločinov na nevinných nenarodených deťoch a násilia páchaného na matkách v mene ‘možnosti voľby’ a ‘práva na súkromie’; 3. ochranu a úctu ku každému človeku od jeho počatia po prirodzenú smrť a šírenie týchto hodnôt v našej spoločnosti; 4. rešpektovanie dôstojnosti každého človeka; 5. pomoc ľuďom v núdzi, osobitne tehotným ženám, mnohopočetným rodinám a rodinám v ťažkej životnej situácii, ako aj uznanie a podporu organizáciám, ktoré takúto pomoc poskytujú; 6. ochranu manželstva muža a ženy ako kolísky života a základnej bunky spoločnosti, 7. rešpekt a garanciu osobitného práva rodičov na výchovu svojich detí.“³² S manifestom rokov 2013 a 2019 vyjadrila súhlas aj evanjelická cirkev a.v. na Slovensku prostredníctvom účasti jej zástupcu.³³ Okrem Národného pochodu za život v roku 2019 (september) organizovala Asociácia za rodinu ďalší pochod – Hrdí na rodinu, ktorý sa konal v Bratislave 20. 7. 2019 v čase Dúhového pochodu.

I keď ide o podujatia dvoch táborov, ktorých aktivity spoločnosť polarizujú, ich spoločným znakom je ochrana rodiny. Lenže jedna strana vníma rodinu ako tradičnú hodnotu prostredníctvom spojenia muža, ženy a ich vlastných potomkov, druhá strana reflektuje pluralitu rodinného života na Slovensku a vo svete, ktorú dokazujú každoročné štatistiky a prieskumy. Obe podujatia patria do medzinárodných iniciatív, konajú sa teda aj v iných krajinách. Ďalším spoločným menovateľom je snaha o ochranu dôstojnosti a úcty pre každého človeka, čo však v kontexte homofónnych vyjadrení vyznieva polemicky, keďže niektorí ľudia sú hodní ochrany ich života a úcty a iní nie. Vyhraňovanie MY vs. ONI je prítomné aj v oblasti viery a náboženstva. Projektovanie negatívnych vlastností, uznávanie nesprávnych hodnôt, šírenie nepravej kultúry či nebezpečný životný štýl... proti týmto a ďalším aspektom sa vymedzujeme, čím sa vytvára falošná mentalita, priepasť a dokonca nenávisť medzi príslušníkmi takto utvorených skupín. Zaslúži si ochranu a vyššie postavenie len jedna forma rodiny? Nie je možné, aby snahy o ochranu rodiny a jej rôznych podôb spojili dva odlišné postoje?

³⁰ WEB 14: Dostupné na internete: <https://pochodzazivot.sk/o-pochode-za-zivot-2019/>

³¹ Pastierky list Konferencie biskupov Slovenska na prvú nedeľu adventnú 2013. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/pdf/KBS/KBS2013Advent.pdf>

³² WEB 8: Dostupné na internete: https://pochodzazivot.sk/manifest_2019/

³³ WEB 10: Dostupné na internete: <https://www.ecav.sk/aktuality/spravodajstvo/ecav-a-narodny-pochod-za-zivot>

Kresťanská láska ku všetkým alebo dve strany jednej mince?

„Ako kresťania by sme mali byť vnímaví voči názorom iných a byť schopní prejavit' pochopenie s cudzími postojmi, zároveň však nesmieme tolerovať zlo. Preto musíme prosit' Boha o pravú múdrosť, aby sme vedeli odlišovať dobro od zla a zmýšľali pravdivo. 'Pravda vás vyslobodí' (Jn 8, 31).“³⁴

Pravda ako hodnota je odvekým problematizovaným fenoménom, ktorý nemá konečnú platnosť. V čase internetu, postfaktuálnej doby, hoaxov a bezhraničnej virtuálnej slobody je takmer nemožné zistiť, čo je pravda, akú má formu a kde je možné ju nájsť. Mnohí cirkevní predstavitelia z rôznych kresťanských odnoží sú napriek námietkam³⁵ vyšších cirkevných hodnostárov mediálne aktívni. Mediálne najznámejší je katolícky farár Marián Kuffa a evanjelický teológ Ondrej Prostredník, ktorí sú nielen predstaviteľmi dvoch najpočetnejších prúdov cirkví na Slovensku, ale predstavujú aj dva diametrálne odlišné postoje voči problematike sexuálnej orientácie či gendrovej identity. Publicita práve týchto dvoch predstaviteľov cirkví v rámci verejného a mediálneho priestoru sa dá vnímať vo viacerých rovinách. Obaja môžu byť predstaviteľmi istého extrému, ktorý sa dá interpretovať ako prenikanie skrytej ideológie – na jednej strane ultratradicionalizmu, na druhej neoliberalizmu, resp. to môžeme vnímať, že sú zneužívaní na podnecovanie skrytej ideológie v mediálnom a verejnom priestore. Ďalším aspektom je využívanie mediálneho priestoru na šírenie pravdy, lásky a viery, prípadne vzájomný duel medzi týmito dvoma zástupcami cirkví. Treťou rovinou je, že obaja môžu symbolizovať istú formu krízy svojej cirkvi.

Marián Kuffa³⁶ je rímskokatolícky kňaz, ktorý vedie faru v Žakovciach. Mediálne sa stal známym pre svoje homofóbne vyjadrenia nielen pre médiá, ale najmä prostredníctvom svojich omší³⁷. *"Gayovia a lesby sú niekedy horší než tí vrahovia. ... No pozrite, primári (gayovia) za to nemôžu, mám ich tu (srdce)... Máte vy vo svojej obývačke lesbu alebo geja? Lebo ja mám. Obývačka je moja fara. Tak kto ich má naozaj rád? Vy o nich pekne rozprávate, ale aj s nimi žijem. Mám ich rád. Nikto preto netrpí, že je lesba alebo gej, chcú to zmeniť. To sú tí primári, ľudia, ktorí sa chcú zmeniť a chcú sa napraviť. Nevedia to robiť. Horší sú tí sekundári, ktorí nevedia čo od rozkoše, on si už vyskúšal všetky ženy, teraz si chce vyskúšať mužov... Tak si kúpia prokurátorov, sudcov a ešte aj psychiatrov a otočia to: nie ja som chorý, ne ja mám choré zmýšľanie, vy ste chorí. A to je to diabolské. A títo, môžem povedať, keď takéto zväzky budeme (podporovať), tak to nie sú obyčajní vrahovia, ale ja hovorím, že to sú masoví vrahovia. To je genocída nášho národa... Tí obyčajní homosexuáli vyhynú sami, netreba nič robiť. To ta anomália sa vyskytne a vyhynú sami..... Nemôžeme s nimi súhlasiť, lebo by sme súhlasili so samovraždou nášho národa.“³⁸* Najväčšiu popularitu získal ako podporovateľ Referenda za rodinu (od roku 2014), odvtedy sa pravidelne nielen vyjadruje, ale aj zúčastňuje na „pro life“

³⁴ Pastiersky list biskupov Slovenska o európskej integrácii, 2002, Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pl-o-europskej-integracii-sk>

³⁵ WEB 16: Dostupné na internete: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20191115025>

³⁶ Svoje aktivity smeruje na pomoc bývalým trestancom, závislým a ľuďom v núdzi.

³⁷ WEB 4

³⁸ WEB 17, Dostupné na internete: <https://www.youtube.com/watch?v=JaQ2ddcDfIE> od 00:01:00 – 00:03:08 (v zátvorkách doplnenie autorky pre lepšie porozumenie)

podujatiach. Aktívny je aj ako politický komentátor a podporovateľ istých politických predstaviteľov³⁹, ktorí neskrývane prezentujú xenofóbiu, diskrimináciu a homofóbiu v mene ochrany tradičných hodnôt spoločnosti.

Na druhej strane je evanjelický teológ, vysokoškolský pedagóg a politik Ondrej Prostredník⁴⁰, ktorý otvorene podporuje LGBT+ menšinu a zúčastňuje sa na dúhových pochodoch. Vyjadroval sa nasledovne: „*Blahoslavení ste, gayovia, lesby, bisexuáli, transrodové osoby, sestry a bratia. Ste jedinečným obrazom Božej úžasnej tvorivej sily a lásky. Blahoslavení ste, keď dokážete zjaviť pravdu o sebe a priniesť ju do láskyplného vzťahu s inými. Uzdravujete tým a upevňujete spoločenstvo ľudí. [...] Blahoslavení ste, keď sa zasadzujete za rovnosť a inklúziu. Cítite tým posvätnosť každej ľudskej bytosti. Blahoslavení ste, keď tvoríte netradičné rodiny založené predovšetkým na láske a nie iba na zákone. Ste živým svedectvom toho, že ako ľudia sme jedna rodina.*“⁴¹ Podľa definície „kultúry života“ a „kultúry smrti“ by sme mohli konštatovať, že teológ podporuje „kultúru smrti“, je tu však rozdiel aj vo vetve cirkvi, ktorú reprezentuje. To však vedie k rozporom a výmene názorov prostredníctvom médií aj v rámci jednej cirkvi. „*Prostredník provokoval evanjelickú cirkev systematicky niekoľko rokov s témou, ktorú našiel v bohatej ponuke grantových projektov z Bruselu a ktorá je primeraná jeho 'vedeckej' úrovni – propagácia LGBTI (homosexuality a transvetitizmu) v cirkvi. Téma mentálne nenáročná až prostoduchá, stačí byť na tej správnej vlnovej dĺžke dnešného mainstreamu, zmiešať trochu provokačnej zmesi genderizmu do kresťanskej podstaty nášho národa a tváriť sa pritom ako slniečko na dúhových pochodoch a ako hlbavý vedec v diskusii Pod lampou či na večeri u Havrana... [...] A preto Prostredník, omámený neschopnosťou cirkvi, aby s ním spravila poriadok a rozkladom evanjelicko-luteránskych hodnôt, znovu po roku vystúpi pred LGBTI komunitu a médiá z celej Európy a zaspieva dojemne pieseň We shall overcome. [...] V cirkvi platí dnes demokracia, rovnako ako v roku 1933, keď si Nemci demokraticky zvolili za kancelára Hitlera, alebo v ČSR v roku 1964 komunizmus, alebo pred dvoma rokmi Slováci kotlebovcov do parlamentu.*“⁴² Časť príspevku demonštruje vnútorné rozbroje v evanjelickej cirkvi a najmä ich mediálnu prezentáciu, resp. odkazovanie a útočenie. Ide o priame poukázanie na nesúhlas s konaním Ondreja Prostredníka. Ďalšia časť príspevku sa nesie vo veľkej miere v nenávisťnom duchu, v duchu osočovania, zosmiešňovania, skresľovania a stereotypizácie LGBT+ menšiny a jej členov. Po takýchto vyjadreniach je zrejmé, že stereotypy, nepresné a nepravdivé informácie a najmä subjektívny postoj a emócie sú nebezpečnými nástrojmi, ktoré sú súčasťou mediálneho priestoru. Z toho dôvodu je veľmi dôležité na tzv. alternatívne médiá upozorňovať, je však zrejmé, že nepravdivé informácie sa šíria aj v uzavretejších cirkevných kruhoch. Zároveň však autor článku vyjadruje negatívne aspekty, ktoré prináša demokracia.

Slovenský politický komentátor a teológ Marián Balázs poukazoval na tvorivý potenciál kresťanstva, pričom sa odvolával na myšlienky teológa a pastora evanjelickej cirkvi Dietricha

³⁹ Najmä Mariána Kotlebu, Štefana Harabina, poslancov SMERU –SD a svojho brata Štefana Kuffu, ktorý je v súčasnosti poslancom NR SR za LSNS.; WEB 15

⁴⁰ Aktívne sa podieľal aj na projektoch prevencie xenofóbie a antisemitizmu v cirkvi. WEB 18: Dostupné na internete: https://www.youtube.com/watch?v=G_qNjrxZZY4

⁴¹ PROSTREDNÍK, O.: Blahoslavení ste, keď dokážete zjaviť pravdu o sebe. 2018, Dostupné na internete: <https://komentare.sme.sk/c/20904435/blahoslaveni-ste-ked-dokazete-zjavit-pravdu-o-sebe.html>

⁴² LAHKÝ, J. .: Na dno! IN: *Evanjelický posol* 29-30/2018. Liptovský Mikuláš: TRANOSCIUS a. s. 2018, s. 26. Dostupné na internete: <http://www.floowie.com/sk/zobrazenie/ep-29-30-2018>

Bonhoeffera, ktorý vyzýval k tvorivému a inšpirujúcemu partnerstvu medzi moderným, dospelým svetom a k sekulárnej interpretácii kresťanského posolstva: „*Náboženské tradície tvoria, povedané slovami Jürgena Habermasa, 'dôležité rezervoáry zmyslu tvorby', ktoré môžu ponúknuť inšpiráciu aj pre sekulárny svet. Náboženstvo má tak potenciál aj na verejnú a politickú diskusiu; nie je ich prekážkou, ak dokáže preniesť religiózny jazyk do reči zrozumiteľnej pre každého, do jazyka všeobecnej politickej a spoločenskej diskusie. Habermas to nazýva kooperatívnym hľadaním pravdy, 'na ktorom sa majú podieľať aj sekulárni občania'*.“⁴³

Ďalšou z rovin, ktorá sa aktivitami Kuffu a Prostredníka vo verejnom priestore otvára, je aj istá forma vedenia, smerovania pre veriacich, ktorí tiež polemizujú s mnohými otázkami, prípadne sami patria k neheterosexuálnej minorite. Aj to sú témy, ku ktorým sa predstavitelia cirkvi nielen vyjadrujú, ale časom im budú musieť čeliť aj v slovenskej realite. Ako uvádza slovenský katolícky teológ, publicista Miroslav Kocúr: „*V praxi to však často vyzerá tak, že jednotliví duchovní preberajú riziko a osobnú zodpovednosť za kroky, ktoré vo svojom pastoračnom pôsobení považujú za správne pri pomoci tým, ktorí sa nechcú vzdať svojho vierovyznania, a zároveň potrebujú podporu a porozumenie v ich situácii, na ktorú má úradná cirkev jednoznačne odmietavý názor (predmanželské spolužitie partnerov, homosexuálne správanie a homosexuálne partnerské vzťahy)*.“⁴⁴ Výberom Kuffu a Prostredníka ako zástupných predstaviteľov nielen cirkví, ale aj názorovej orientácie poukazujeme nielen na odlišnosť vnímania inakosti v rámci kresťanstva. Obaja sa stali „tvármi“ dvoch výrazných podujatí na podporu rodiny, ktoré sa spájajú v myšlienke, ale radikálne rozchádzajú vo svojej miere tolerantnosti. Vzhľadom na tieto skutočnosti je žiaduce a veľmi dôležité otvárať a viesť naozaj konštruktívny dialóg. Kultúra „útlaku“, ktorá sa sformovala pri viacerých otázkach, hatí hľadanie konsenzu a vôbec kritickú reflexiu. Akékoľvek vyjadrenie nesúhlasného postoja sa vníma ako útok, či už je to jedna strana, alebo druhá. Takmer pri každej socio-eticko-kultúrnej otázke sa vytvára pomyselná mentalita MY vs. ONI. Sebakritika, ktorá v určitej miere absentuje na oboch stranách, je nepohodlná, pretože sa treba pozrieť na motívy a dôsledky svojho konania a na to, či korešpondujú s cieľmi, ktoré sme sa snažili dosiahnuť. Preto mnohí zostávajú zarytí vo svojich postojoch a znemožňujú si nadhľad a odstup od problému. Treba si uvedomiť, že radikalizmus je súčasťou aj kresťanstva, nielen iných svetových náboženstiev, či svetónázorov. Slepé presadzovanie jednej pravdy, ideálov hlásaných v duchu viery a morálnej očisty, sa môže ľahko transformovať na výroky a aktivity proti ľudskosti. Slovenská republika sa podľa Ústavy Slovenskej republiky neviaže na žiadnu ideológiu ani náboženstvo, vychádza z cyrilo-metodskej tradície, ktorá poukazuje na určitú kultúrnu a morálnu úroveň národa. Do akej miery môže cirkev ovplyvňovať politické rozhodnutia? Ako je možné zabezpečiť ideologickú neustrannosť politickej prezentácie, ktorú volia obyvatelia s príklonom k rôznym ideológiám?

---

⁴³ BALÁZS, M. : Kresťanstvo má byť tvorivým prvkom moderného sveta, nie jeho nepriateľom. IN: *Denník N*. [online] 2019. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/1524924/krestanstvo-ma-byt-tvorivym-prvkom-moderneho-sveta-nie-jeho-nepriatelom/>

⁴⁴ KOCÚR, M. 2010, s. 276. Zdroj: BIANCHI, G. : Nové podoby sexuality, občianstva, noriem a reprodukcie: svet a Slovensko. IN: *Sociológia*, 2013, 45, č.1., s. 21. Dostupné na internete: <https://www.sav.sk/journals/uploads/03041123Bianchi%20-%20OK%20GB.pdf>

Záver

Prečo je dôležitá reflexia mediálneho obrazu, ktorý vytvárajú, poskytujú a šíria cirkevní predstavitelia? Ich posolstvá sa prostredníctvom médií dostávajú k širokej mase, čím ovplyvňujú nielen náboženskú identitu svojich veriacich, ale aj iných ľudí. Predstavitelia cirkví predstavujú istú morálnu autoritu, vďaka čomu verejnosť prikladá ich názorom väčšiu váhu. Náboženstvo ako systém predstavuje jeden z pilierov, ku ktorému sa človek utieka v súčasnom svete neustálych zmien a transformačných procesov vo všetkých úrovniach života. Snaha cirkví o uchovávanie tradičných hodnôt do určitej miery tvorí stabilizačný prvok. V súčasnosti vnímame istú formu ich zneužívania nielen v mediálnom priestore, čím sa spoločnosť polarizuje. Rozdielnosť názorov je prirodzený dôsledok slobody, radikalizovanie v cirkevných kruhoch však roztrieštenosť názorov v spoločnosti len podporuje. Na jednej strane hľadanie spoločného dialógu a zmierenie, na strane druhej podpora nenávisťných či diskriminačných vyjadrení. Štúdia predstavuje analýzu a reflexiu veľkej časti oficiálnych mediálnych výstupov kresťanskej cirkvi na Slovensku, no poukazuje aj na potrebu selektovania informácií. „Kultúra smrti“ je jedným z nástrojov populistického a radikálneho tradicionalistického získavania politického kapitálu. Ako sa javí, s vyjadreniami predstaviteľov katolíckej cirkvi sa spája tendenčnosť a neochota viesť dialóg, či vnímať a brať do úvahy vedecký pokrok v oblasti gendrových štúdií, sexuológie, biológie, psychológie a ďalších odborov, ktoré sa zaoberajú touto problematikou.

Literatúra a zdroje

- BALÁZS, M.: Kresťanstvo má byť tvorivým prvkom moderného sveta, nie jeho nepriateľom. IN: *Denník N*. [online] 2019. [02-26-2020] Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/1524924/krestanstvo-ma-byt-tvorivym-prvkom-moderneho-sveta-nie-jeho-nepriatelom/>
- BAUMAN, Z.: *Úvahy o postmoderní době*. Praha: Slon, 2006. 165 s. ISBN 80-86429-11-3.
- BAUMAN, Z.: *Tekuté časy. Život ve věku nejistoty*. První vydání. Praha: Academia, 2008. 109 s. ISBN 978-80-200-1656-0.
- BIANCHI, G.: Sexualita ako politikum, sexualita a občianstvo. IN: Upgrade pre sexuálnu výchovu. *Zborník z konferencie "Alternatívy zodpovednej sexuálnej výchovy"*, [online] Modra 28. – 30. 11. 2001. [cit. 02-23-2020] Dostupné na internete: <http://www.kvsbk.sav.sk/wp-content/uploads/upgrade-sex-vychova/bianchi.htm>
- BIANCHI, G.: Nové podoby sexuality, občianstva, noriem a reprodukcie: svet a Slovensko. IN: *Sociológia*, 2013, 45, č.1. [online] 2013 [02-21-2020] Dostupné na internete: <https://www.sav.sk/journals/uploads/03041123Bianchi%20-%20OK%20GB.pdf>
- FOLENTOVÁ, V.: Na Dúhový Pride prišlo rekordných 10-tisíc ľudí, na pochod Hrdí na rodinu Danko s Kollárom. IN: *Denník N*. [online] 2019. [02-26-2020] Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/1532758/na-duhovoy-pride-prislo-rekordnych-10-tisic-ludi-na-pochod-hrdi-za-rodinu-danko-s-kollarom/>
- LAHKÝ, J.: Na dno! IN: *Evanjelický posol* 29-30/2018. Liptovský Mikuláš: TRANOSCIOUS a. s. 2018. [online] [02-21-2020] Dostupné na internete: <http://www.floowie.com/sk/zobrazenie/ep-29-30-2018>

- MORAVČÍKOVÁ, E.: Metamorfózy mediálnej krajiny v ére postfaktuálnej (Kulturologická sondáž). IN: *Culturologica Slovaca*, 2019, Roč. 4, č. 1, s. 40 – 52. [online] Dostupné na internete: http://www.culturologicaslovaca.ff.ukf.sk/images/No4/Moravcikova_Metamorfozy.pdf
- PROSTREDNÍK, O.: Blahoslavení ste, keď dokážete zjaviť pravdu o sebe. IN: *Sme komentáre.sk* [online] 2018 [02-24-2020] Dostupné na internete: <https://komentare.sme.sk/c/20904435/blahoslaveni-ste-ked-dokazete-zjavit-pravdu-o-sebe.html>
- REIMER, T.: *Dôstojnosť človeka*. Učebnica katolíckeho náboženstva pre 8. ročník základných škôl – západný obrad. Trnava: Spolok svätého Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o. 2017, 158 s. ISBN 978-80-8161-059-2.
- Pastierky list Konferencie biskupov Slovenska na prvú nedeľu adventnú 2013. IN: *konferencia biskupov Slovenska* [online] 2013 [02-10-2020] Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/pdf/KBS/KBS2013Advent.pdf>
- Pastiersky list biskupov Slovenska k Národnému pochodu za život. IN: *konferencia biskupov Slovenska* [online] 2013. [02-10-2020] Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pastiersky-list-biskupov-slovenska-k-narodnemu-pochodu-za-zivot>
- Pastiersky list Konferencie biskupov Slovenska k 1. adventnej nedeľi 28. XI. 1999. IN: *konferencia biskupov Slovenska* [online] 1999. [02-12-2020] Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pl-k-1-adventnej-nede-li-28-xi-1999>
- Pastiersky list biskupov Slovenska k 33. Svetovému dňu spoločenských dorozumievacích prostriedkov. IN: *konferencia biskupov Slovenska* [online] 1999. [02-12-2020] Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pl-k-33-svetovemu-dnu-spolocenskych-dorozumievacich-prostriedkov>
- Pastiersky list biskupov Slovenska o európskej integrácii. IN: *konferencia biskupov Slovenska* [online] 2002. [02-13-2020] Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pl-o-europskej-integracii-sk>
- Pastiersky list biskupov Slovenska k otázke jogy v školách. IN: *konferencia biskupov Slovenska* [online] 2001. [02-13-2020] Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pl-k-otazke-jogy-na-skolach>
- Príhovor na 7. Veľkonočnú nedeľu. Svetový deň masmédií. IN: *konferencia biskupov Slovenska* [online] 1997. [02-10-2020] Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/prihovor-na-7-velkonocnu-nede-lu-svetovy-den-masmedii>
- WEB 1: Pápež sa obul do LGBTI. Homosexualitu označil za módnu záležitosť. IN: *Pravda.sk* [online] 2018. [02-20-2020] Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/493732-papez-sa-obul-do-lgbti-homosexualitu-oznacic-za-modnu-zalezitost/>

- WEB 2: DRÁBEK, I.: Naša vina, odkazuje pápež gejom. IN: *Pravda.sk* [online] 2016. [02-20-2020] Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/397365-papez-krestania-dlhju-ospravedlnenie-gejom-i-dalsim-marginalizovany/>
- WEB 3: Pápež sa zastal gejov, ich diskrimináciu prirovnal k nacizmu. IN: *SME.sk* [online] 2019. [02-19-2020] Dostupné na internete: <https://svet.sme.sk/c/22261498/papez-sa-zastal-gejov-ich-diskriminaciu-prirovnal-k-nacizmu.html>
- WEB 4: Farár Kuffa vysvetľuje LGBTI a gender agendu. [online] 2018. [02-17-2020] Dostupné na internete: <https://www.youtube.com/watch?v=mhhULzYrylw&fbclid=IwAR1aWxvB1bvDznIgXLXotLiO5psqOhD2H532STZfLBDXUitnSYyONoc7LA>
- WEB 5: Dúhový pride Bratislava. [online] 2020. [02-25-2020] Dostupné na internete <https://duhovypride.sk/>
- WEB 6: Kotleba čelí trestnému oznámeniu. Môžu za to jeho billboardy. IN: *glob.sk* [online] 2019. [02-19-2020] Dostupné na internete: <https://glob.zoznam.sk/kotleba-celi-trestnemu-oznameniu-mozu-za-to-jeho-billboardy/>
- WEB 7: Tohtoročný Dúhový PRIDE pozýva všetky typy rodín. IN: *webnoviny.sk* [online] 2014. [02-15-2020] Dostupné na internete: <https://www.webnoviny.sk/tohtorocny-duhovy-pride-pozyva-vsetky-typy-rodin/>
- WEB 8: Manifest k Národnému pochodu za život 2019. IN: *pochod za život* [online] 2019. [02-15-2020] Dostupné na internete: https://pochodzazivot.sk/manifest_2019/
- WEB 9: ALEXOVÁ, J.: Laššáková zastavila peniaze na projekty LGBTI komunity. IN: *Kultúra SME*. [online] 2019. [02-26-2020] Dostupné na internete: <https://kultura.sme.sk/c/22122060/lubica-lassakova-dala-stopku-peniazom-pre-projekty-lgbti-komunity.html>
- WEB 10: ECAV a Národný pochod za život. IN: *Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku*. [online] 2019. [02-25-2020] Dostupné na internete: <https://www.ecav.sk/aktuality/spravodajstvo/ecav-a-narodny-pochod-za-zivot>
- WEB 11: Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti [online] [02-25-2020] Dostupné na internete: <http://www.culture.gov.sk/registrovane-cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-f9.html>
- WEB 12: Religion and Belief. IN: Council of Europe. [online] 2017. [02-25-2020] Dostupné na internete: <https://www.coe.int/en/web/compass/religion-and-belief>
- WEB 13: Ján Pavol II.: Evangelium vitae. [online] 1995. [02-10-2020] Dostupné na internete: http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031995_evangelium-vitae.pdf
- WEB 14: O Národnom pochode za život. IN: *pochod za život*. [online] 2019. [02-23-2020] Dostupné na internete: <https://pochodzazivot.sk/o-pochode-za-zivot-2019/>
- WEB 15: GAŠPAROVIČ, M.: Prečo Marián Kuffa hľadá spojencov medzi kresťanskými liberálmi? IN: *denník Postoj blog* [online] 2019. [02-23-2020] Dostupné na internete: <https://blog.postoj.sk/49123/preco-marian-kuffa-hlada-spojencov-medzi-krestanskymi-liberalmi>
- WEB 16: Biskupi zverejnili stanovisko k otázke politického angažovania klerikov. IN: *Tlačová kancelária konferencie biskupov Slovenska*. [online] 2019. [02-24-2020] Dostupné na internete: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20191115025>

- WEB 17: Kuffa pre časopis týždeň: Homosexuáli – genocída národa? [online] 2014. [02-24-2020] Dostupné na internete: <https://www.youtube.com/watch?v=JaQ2ddcDfIE>
- WEB 18: Cudzie nechceme, svoje si nedáme? [online] 2013. [02-22-2020] Dostupné na internete: https://www.youtube.com/watch?v=G_qNjrxZZY4

„Culture of Death“ and it's view through media in culturological reflection

Postmodern thinking caused shifts in all aspects of life and culture of the individual and nations. Plurality, multiplicity, freedom and openness as the central motives of life led to re-evaluation of traditions, ways of thinking, structure in society. Religion and faith are one of the pillars in the contemporary world of constant change and transformation processes. Their efforts to preserve traditional values to some extent constitute a stabilizing element. On the other hand, many of the Church's laws are reflected in the moral-ethical direction of society. At the same time, it represents a certain brake on the rapid metamorphoses of social life, where many dynamic changes are manifested. At present, we perceive a certain radicalization of traditions that is being exploited not only in the media space, thereby polarizing society and creating a further definition of WE vs. THEY, instead of finding common goals and ideals. “Culture of Death” is one of the tools of populist and nationalist acquisition of political capital.

PhDr. Lucia Valková

Katedra kulturológie FF UKF v Nitre

Hodžova 1

949 01 Nitra

l.valkova88@gmail.com